

Lk 18,9-14 Podobenství o farizeu a celníkovi

Autor přípravy

Ruth Brodská

1. První reakce

Ten troufalý farizeus!

2. Text

2.1. Poznámky k některým výrazům

v. 9 a 14b na sebe mohou navazovat. Vyprávění (v. 10 - 14a) má stejnou pointu a důraz. Vytváří se tak dva samostatné celky.

v. 9: ~~spouvis s~~ (v. 14). Oba výrazy z ~~spomoci někomu k právu, zjednati~~
právo, ospravedlniti t.j. prokázati něčí
spravedlnost.

v. 10: {}={} vystupovali, kráčeli vzhůru, šli tím i vsříc Bohu? Protiklad v. 14 {}={}

v. 14: Řecký text má pouze **ἐκείνους**. Neuvádí farizea ani celníka jak to činí např. ekumenický překlad.

#####**Spíše než, více než, nad onoho.** Jedná se o komparativ.

21

2.2. Kontext

Toto podobenství nemá paralel.

V širším kontextu naše podobenství souvisí již s podobenstvím o dvou dlužnících z příběhu Ježíš a hříšnice v domě farizeově (Lk 7.36-50). Zde

Lukáš poprvé zařadil Ježíšovo podobenství řešící vztah mezi člověkem a Bohem.

Podobenství o farizeu a celníkovi uzavírá celek tematicky jiných podobenství (vrcholících v 15. kapitole “ztracených”) opět tímto tématem.

V užším kontextu je podobenství zasazeno do oddílu 17,11 - 18,30. Při Ježíšově cestě do Jeruzaléma na území Samařska a Galileje. Přičemž do

konce 17. kapitoly se očekává den, kdy přijde království Boží. Ve 33. verši se objevuje dublet, jako v podobenství o farizeu a celníkovi, který zní: Kdo

by usiloval svůj život zachovat, ztratí jej, a kdo jej ztratí, zachová jej - tzv. eschatologická

výměna rolí.

Předchází podobenství o soudci a vdově, "aby jim ukázal, jak je třeba stále se modlit a neochabovat". Po podobenství následuje příběh Ježíš a děti, zřejmě navazující na: kdo se poníží, bude povýšen (14c).

2.3. Komentář

v. 10: Farizeus & celník. Evangelijní známá dvojka. Příkladem pravé zbožnosti v té době byl farizeus, ne celník. Farizeova cesta do chrámu je něčím obvyklým (u jeruzalémských farizeů až sedmkrát denně), kdežto celníkova mimořádnou událostí.

Dříve bylo obvyklé vidět za farizejem Židy a za celníkem pohanský svět. Celník zde vyvrátil předsudky o rase, náboženství, straně... To je však zjednodušení, které by nám příliš snadno umožnilo hodit všechno nepříjemné na někoho jiného, pevně a předem pojmenovaného. Ve skutečnosti je podobenství psáno tak, že si při jeho čtení pokaždé znovu

22

musíme položit otázku, kdože je farizeus, kdo je celník, kam patřím sám...

Farizeus a celník jsou jenom vnější masky: důležité je to, co se za nimi skrývá.

Neznáme pohnutí ani důvod, jež oba dva provázelo, aby zanechali všeho a vydali se na cestu. Oba však mají stejný cíl cesty.

v. 11: Farizeovu modlitbu již dopředu charakterizují jeho pohyby. "Postaviv se" - přitom není zmínka o tom, že by před tím nestál.

"K sobě takto se modlil" - jde o naznačení tiché modlitby či o zdůraznění jeho modlitby k sobě? Farizeova slova jsou zřejmě citací modlitby z traktátu

Berachot, který doporučuje tato slova na úvod: "Děkuji ti, Hospodine, můj Bože, že jsi mně dal úděl s těmi, kdo sedávají v modlitebně, a ne s těmi,

kdo vysedávají na rozích ulic..." Na jiném místě: "Bud' veleben, Hospodine, žes mě nestvořil jako pohana, neboť všichni pohané jsou před tebou nic,

žes mě nestvořil jako ženu, protože žena není povinna plnit zákon, žes mě nestvořil jako nevzdělaného, protože nevzdělaný se nestydí hříchu."

Farizeova modlitba ovšem překračuje míru děkování do roviny obviňování a stává se tak dokladem jeho spravedlnosti. Má se tedy člověk

považovat za jednoho z oné skupiny vyděračů, nepoctivců a cizoložníků? Do které patří farizeus?

v. 12: Židovský zákon předepisoval jen jeden postní den v roce (na Den smíření) a

odevzdávání desátků u výnosu luk a polí (sr. Mt 23,23; Dt 14,22nn).

v. 13: Celníkovu modlitbu taktéž dopředu charakterizují některá gesta. Stojí - farizeus se před svou modlitbou postavil, ale celník pouze od začátku stál. Opodál - celníkové místo je jeho

23

svobodným rozhodnutím. Od koho však byl vzdálen? Od farizeů?

Nechtěl oči pozdvihnout k nebi, bil se v prsa svá. Celníkova řeč bývá často chápána jako starozákonní řeč o pokání, např: Ž 17,1. Jeho slova též připomínají navracejícího se syna, který si byl vědom svého pochybení a říká otci: "Otče zhřešil jsem proti nebi i vůči tobě. Nejsem už hoden nazývat se tvým synem."

Celník je příkladný tímto svým pokáním a návratem k Bohu, ne celou svou postavou.

v. 14: Ježíš sám vstupuje do podobenství, sám ho komentuje a staví se tak do role soudce. Vyjadřuje sám Boží mínění.

3. Teologická témata

a) Modlitba

Modlitba jako možnost úzkého navázání obecnství s Bohem. Modlitba jako místo, kde se lidské srdce obnažuje a také usvědčuje ze lži.

b) Spravedlnost

Lidská spravedlnost svádí a vede člověka k samospravedlnosti. Spoléhání se na tuto samospravedlnost činí člověka krátkozrakým, slepým před světlem Boží spravedlnosti.

Boží spravedlnost není v lidské moci, řeči ani v moci gest. Tu odhaluje člověku Bůh.

24

4. Dnešní pohled na text

Je zajímavé sledovat identifikaci člověka s postavami z podobenství. Stranit farizeovi znamená souhlasit s jeho odsuzováním druhých a sebespravedlností. Svědčit v prospěch celníka znamená odsuzovat modlitbu farizeovu a stát se tak oním „farizejem“ z podobenství.

Většina se zřejmě identifikuje s oběma postavami v podobenství, neboť nahlíží příběh z Boží perspektivy. Ztotožňuje se však i s posluchači, kteří by rádi věřili, že Bůh je a zůstává milosrdný.

5. Podněty pro kázání

a) Lidská spravedlnost ?

Ježíš vypráví podobenství o farizeu a celníkovi těm, kteří spoléhají na sebe, že jsou spravedliví, a pohrdají ostatními. Je nutné, aby zaznělo i těm, kteří se domnívají, že stojí nejbližší Bohu a že tedy ochutnali něco z Boží spravedlnosti. Ježíš vypráví podobenství těm, kteří se shlukují kolem něho a nad ním: učedníkům, farizeům, celníkům, nám.

b) Výměna rolí

Kdo se povyšuje, bude ponížen, kdo se však poníží, bude povýšen. Možné je i: Kdo se povyšuje, bývá ponížen, kdo se poníží, bývá povýšen.

Tento překlad více zdůrazňuje přítomnost a naléhavost. Oním „bude“ se výrok příliš odsouvá na rovinu eschatologickou, pro člověka nevyznívá nutnou aktuálností.

25

c) Boží spravedlnost

Jde o to, jak má vypadat „spravedlivý“ člověk, aby došel Božího ospravedlnění. Ježíš odmítá činit z obou modliteb proti sobě stojící svědectví. Těž svým výrokem odmítá z modlitby celníkovy činit vzor, návod k použití na cestě k ospravedlnění.

Nejde již jen o četnost volání k Hospodinu (viz podobenství o soudci a vdově), ale o slova.

edice

4

[stáhnout PDF](#)